

KÜRT SORUNU VE PKK TERÖRÜ KONUSUNDA, KARAR VERİCİLERİN ÖNERİLERİNİN KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ¹

Ertan EFEGİL, Doç. Dr.

Sakarya Üniversitesi, İİBF Uluslar arası İlişkiler Bölümü

eefegil@hotmail.com; eefegil@sakarya.edu.tr.

Hükümetin Kürt Sorunu ve PKK Terörüne İlişkin Politikası

Dağlıca ve Aktütün saldırıları sonrasında, Türkiye'nin gündemine iyice yerleşen Kürt sorunu ve PKK terörü konularında, devlet kurumlarının düşünce egzersizleri yaptıkları ve mevcut politikalarda düzenlemelere gittikleri net bir şekilde görülmektedir.

Daha önce tabu konumunda olan birçok kavram, artık dile getirilmekte ve devlet yetkilileri tarafından açıkça savunulmaktadır. Örneğin, Türkiye'deki üst kimlik – alt kimlik meselesi, yetkililer tarafından tartışılmakta ve anayasal vatandaşlık kavramının, yeni anayasaya eklenmesi önerilmektedir. Türk üniversitelerinde, Kürdoloji araştırma merkezlerinin kurulması yönünde somut adımlar atılmakta, AK Parti milletvekilleri de, düzenlenen törenlerde, Kürtçe şarkı söylemektedir. Aynı törende, Kültür Bakanı Ertuğrul Günay, çocuklara ve halka, Kürtçe hitap etmiştir. Kürtçe tiyatro oyunlarına izin verilmesi konusu ele alınmakta, devlet kurumları, bölgede görevlendirilmek üzere, Kürtçe bilen din görevlisi, vali ve sağlık memurunu işe almaya hazırlanmaktadır. Belediyelerde Kürtçe dilinin serbestçe hizmet dili olarak kullanılması yönünde düzenlemeler yapılmaktadır.

Kültürel temeldeki bu adımlar, aslında gerçekten önceden tahmin edilmesi mümkün olmayan adımlardır. Hatta Genelkurmay Başkanlığı ile Hükümetin, bireysel temelde temel hak ve özgürlüklerin kullanılması yönündeki açıklamaları da, “çıgır açacak sözler” olarak kabul edilmektedir. En azından artık devlet elitleri (özellikle AK parti ve CHP), Kürt sorununu, demokratik hakların ihlali çerçevesinde değerlendirmekte ve bu bağlamda demokratik anlamda herkesin bireysel haklarını güvence altına almaya çalışmaktadır. Tabii, uygulama da bazı sıkıntıların olduğunu kabul etmek gerekmektedir.

Ancak bu politikaların, Türkiye'yi sorunun çözümü konusunda nihai noktaya götürmesi mümkün görünmemektedir. Çünkü bu politikalarda, devlet yetkilileri, Kürt halkının kimlik konusunda ezilmişlik hissini bir kenara koyarak, siyasi taleplerini de görmezden gelerek, bazı

¹ Sakarya Üniversitesi İİBF Uluslar arası İlişkiler Bölümü tarafından 1 – 3 Ekim 2009 tarihleri arasında düzenlenen “Türk Dış Politikası Güncel Sorunları üzerine değerlendirme toplantıları” isimli çalıştay için hazırlanmıştır.

kültürel hakları vererek, sorunu çözülebilir noktaya getirmek istemektedir. Bu anlayış, maalesef bölge halkını fazla memnun etmemektedir (Ete, 2009:20).

Aynı zamanda, devlet kurumları, bu politikaların yardımıyla, çatışma ortamından beslenen DTP ve PKK'yı, Kürt halkı nezdinde zayıflatmayı arzu etmektedir. Diğer bir ifadeyle, Kürtlerin siyasi taleplerini dikkate almayan hükümet, öncelikle askeri yöntemlerle, PKK'nın zayıflatılmasını² ve kontrol edilebilir düzeye indirilmesini, ardından sosyo-ekonomik tedbirlerin alınmasını ve son olarak Türkiye'nin üniter devlet yapısını, laik, demokratik ve sosyal hukuk devleti ilkesini muhafaza ederek, bireysel hak ve özgürlükleri güvence altına alan yasal düzenlemelerde bulunmayı arzu etmektedir. Fakat 29 Mart 2009 yerel seçimlerinin sonuçları, bu politikanın arzu edilen sonucu vermediğini göstermektedir.

Bu durumda, devlet, Kürt halkının kendisini mağdur hissetmesini engelleyecek, kendilerini "kucaklayan" bir politika izlemek zorundadır. Gerçekten devletin temel hedefi, Kürt halkının devlete, topluma ve bu topraklara bağlılığını sağlayacak, kalıcı ve insan temelli politikalar gütmek olmalıdır. Eğer hedefiniz PKK'yı bölgede zayıflatmak ise ve bu amaçla politikalar güdülüyorsa, bu politikanın başarı şansı azalmaktadır.

Doğu Ergil gibi akademisyenlerin görüşlerine baktığımızda (Ergil, 2009b:16), PKK'nın, Kürt halkı tarafından kendi sıkıntılarını ifade edebilecekleri bir mekanizma/oluşum olarak algılandığı anlaşılmaktadır. Ancak devlet, hem Kürt halkı arasında siyasi çoğulculuğu sağlayacak açılımlarda bulunur, hem halkın kendi kimliğini yaşamasına ve geliştirmesine izin verir, hem de bölgenin kendine has koşullarını dikkate alarak, sosyal ve ekonomik kalkınmasına yardımcı olursa, o zaman bölge halkının daha radikal çizgiden daha ılımlı çizgiye kaymasına ve gerçek taleplerini daha net ortaya koymasına yardımcı olacaktır.

Bu düşüncüyü daha açık bir şekilde anlayabilmek için, karar vericilerin ortaya koyduğu görüşlerin incelenmesi ve bu görüşlerin, Kürt ve Türk kökenli aydınlar tarafından ifade edilen talepler ile karşılaştırılması yararlı olacaktır.

² Askeri yetkililer, PKK'nın zayıflatılması durumunda, Kürtlerin, federasyon ve/veya bağımsızlık taleplerinden vazgeçeceğini düşünmektedir. O nedenle öncelik güvenlik tedbirlerin gündeme alınmasını ve son olarak siyasal hakların konuşulması taraftardır.

Değerlendirme

Tablo 1: Devlet birimlerinin soruna yaklaşımlarının karşılaştırmalı analizi

Faktörler	Genelkurmay	Hükümet	CHP
Yapısal	<ul style="list-style-type: none">-Etnik gruplara karşı asimilasyon politikası izlenmemiştir.-Etnik gruplara karşı ayrımcı politikalar izlenmemiştir.-Siyasi merkezli etnik ayrılıkçı hareket bulunmaktadır.	<ul style="list-style-type: none">-Etnik ayrımcılık ve asimilasyon politikası uygulanmamaktadır.-Demokratikleşme ve insan hakları ihlalleri mevcuttur.-Bölge sosyo-ekonomik açıdan geri kalmıştır.	<ul style="list-style-type: none">-Türkiye’de etnik ayrımcılık söz konusu değildir.-İnsan hakları ihlalleri bulunmaktadır. O nedenle Kürt sorunu, bir demokrasi ve kalkınma sorunudur.
Siyasi	<ul style="list-style-type: none">-Devletin üniter devlet ve ulus-devlet yapıları tartışılmaz.	<ul style="list-style-type: none">-PKK, terör örgütüdür. Muhatap alınamaz.-Mevcut siyasi düzen tartışma konusu yapılamaz. Ancak anayasal vatandaşlık hakkı getirilebilir.	<ul style="list-style-type: none">-Etnik kimliğini ifade etmek, ulusal bütünlüğe tehdit oluşturmaz.-Üniter yapı ve ulus-devlet yapısı tartışılmaz.-Mevcut düzenin tartışılmasına ve değiştirilmesine karşı.-Teröre ödün verilemez.
Kültürel	<ul style="list-style-type: none">-Birey, toplumsal kimliğini üst/ortak bir kimlik olarak benimseyecek, bireysel kültürel kimliğini ise ikincil kimlik olarak ifade edecektir.-Bireysel temelde temel hak ve özgürlüklerini geliştirmelerine imkân tanınmalı.	<ul style="list-style-type: none">-Bireysel temelde herkes temel hak ve özgürlüklere sahip olmalıdır. Ancak bu haklar, grup (kolektif) haklara dönüşmesine izin verilmemeli.	<ul style="list-style-type: none">-Bireysel, kültürel haklarına en geniş anlamda sahip çıkılmalıdır.-Kolektif haklar veya Kürtçeyi resmi dil olarak ifade etmek, ayrıştırıcı çözüm teklifidir. Kabul edilemez.
Sosyal	<ul style="list-style-type: none">-Halkın sosyal koşulları iyileştirilmeli.	<ul style="list-style-type: none">-Bölge halkının sosyal koşulları düzeltilmeli.-Eğitim, sağlık hizmetleri gibi hizmetler düzeltilmeli.	<ul style="list-style-type: none">-Bölge halkının sosyal koşulları düzeltilmeli.
Ekonomik	<ul style="list-style-type: none">-GAP eylem planı hayata geçirilmeli.	<ul style="list-style-type: none">-GAP eylem planı hayata geçirilmeli.	<ul style="list-style-type: none">-Yerel ekonomik koşulları dikkate alan bölgesel ekonomik

		-Bölgenin kendine has ekonomik ve sosyal sorunlarına çözüm bulunmalı.	kalkınma sağlanmadan ve bölgede sosyal devlet ayağa kaldırılmalı. İşsizlik, yoksullaşma ve eşitsizlik gibi toplumsal yaraya dönüşmüş olan sorunlara kalıcı çözüm bulunamaz.
Askeri	-Devam etmeli.	-PKK zayıflatılması için askeri yöntemler gerekli.	-PKK'nın zayıflatılması için gerekli. -Af, ancak terörün gündemden düşmesi sonrası gündeme gelebilir. Mevcut yasal düzenlemelerde düzeltme olabilir.

Cumhurbaşkanı Gül'ün ifade ettiği gibi, devlet birimleri arasında, Kürt sorununun çözümü konusunda, genel anlamda bir görüş birliği görülmektedir. Genelkurmay Başkanlığı, Hükümet ve CHP, Kürtlere karşı inkâr ve asimilasyon politikasının izlediğini ret etmektedir. Ancak Genelkurmay Başkanlığı'nın aksine, hükümet ve CHP, sorunun temelinde, sosyo-ekonomik geri kalmışlık ile insan hakları ihlalini görmektedir. Anayasal vatandaşlık konusunda, Genelkurmay Başkanlığı açıkça karşı görüş belirtmese de, hükümet ve CHP, bu konuda, anayasal düzenlemelere gidilmesi taraftarıdır.

Türkiye'nin üniter-devlet ve ulus-devlet yapısı hakkında tartışma yapılmasına şiddetle karşı çıkan her üç kurum, bireysel temelde kültürel hakların her kesime tanınmasını desteklemekte, bölgedeki ekonomik ve sosyal koşulların acilen düzeltilmesi gerektiğini belirtmektedir. PKK'ya genel affın getirilmesine karşı çıkan bu kurumlar, askeri yöntemlerin halen daha gerekli olduğunu savunmaktadır.

Tablo 2: DTP ile Devlet Birimleri Arasındaki Görüşlerin Karşılaştırmalı Analizi

Faktörler	Devlet Birimleri	DTP
Yapısal	-Kürt varlığının inkârı ve asimilasyon politikası yoktur. -İnsan hakları ihlali ve sosyo-ekonomik koşullarda geri kalmışlık.	-Kürt varlığının inkârı ve asimilasyon politikası.
Siyasi	-Mevcut üniter-devlet ve ulus-devlet yapısı tartışılmaz. -Anayasal vatandaşlık kavramı kabul edilebilir.	-Muhatap, PKK lideri Abdullah Öcalan'dır. -Etnisiteye dayalı özerklik. -Kürtlere self-determinasyon hakkı verilmeli. -Etnik yapıya dayalı siyasi partiler kurulmalı.
Kültürel	-bireysel temelde kültürel haklar tanınmalı.	-Kürtçe resmi dil olmalı. -Kolektif kültürel haklar tanınmalı.

Sosyal	-Bölgenin sosyal koşulları düzeltilmeli.	-Bölgenin sosyal koşulları düzeltilmeli.
Ekonomik	-Bölgenin ekonomik koşulları iyileştirilmeli.	-Bölge halkının ekonomik koşulları, kendine özgü şartları dikkate alınarak, düzeltilmeli.
Askeri	-Genel af mümkün değil. -Mevcut yasalar iyileştirilebilir.	-Karşılıklı olarak silahlar susturulmalı ve siyasi görüşmelere geçilmeli. -Genel af getirilsin. -PKK güçleri af edilsin, sosyal ve siyasi ortama katılımları sağlanmalı, gerekli yasal düzenlemeler yapılmalı. -PKK siyasallaşmasına olanak sağlanmalı.

Devlet birimleri ile DTP arasında, sorunun yapısal, siyasi ve kültürel faktörleri ile PKK'ya af konusunda derin görüş ayrılıkları bulunmaktadır. Devlet birimleri, DTP'nin aksine, asimilasyon ve inkâr politikasını ret ederken, demokratik özerklik ve kolektif kültürel haklar gibi kavramları benimsememektedir. Bu konuların dışında, PKK'yı, Kürt Kurtuluş Hareketi olarak nitelendiren DTP de, PKK militanlarına genel af talep etmekte, PKK'nın siyasallaşması için gerekli koşulların oluşturulmasını önermektedir. Bu taleplere de, devlet birimleri kesinlikle karşı çıkmaktadır. Bölgenin ekonomik ve sosyal kalkınması konularında, her iki kesimde benzer görüşleri savunmaktadır. Bireysel temelde atılacak kültürel adımlara da destek vermektedirler.

Tablo 3: DTP, Devlet Birimleri ve Aydınlar Arasındaki Görüşlerin Karşılaştırmalı Analizi

Faktörler	Devlet Birimleri	DTP	Aydınlar
Yapısal	-Kürt varlığının inkârı ve asimilasyon politikası yoktur. -İnsan hakları ihlali ve sosyo-ekonomik koşullarda geri kalmışlık.	-Kürt varlığının inkârı ve asimilasyon politikası.	-Bölgedeki sosyo-ekonomik geri kalmışlık ve bireysel kültürel hakların kısıtlanması. -Liberal Kürt aydınlara göre, inkâr ve asimilasyon politikası.
Siyasi	-Mevcut üniter-devlet ve ulus-devlet yapısı tartışılmaz. -Anayasal vatandaşlık kavramı kabul edilebilir.	-Muhatap, PKK lideri Abdullah Öcalan'dır. -Etnisiteye dayalı özerklik. -Kürtlere self-determinasyon hakkı verilmeli. -Etnik yapıya dayalı siyasi partiler kurulmalı.	-Anayasal vatandaşlık kavramı kabul edilmeli. -Kürtlerin siyasi parti kurmalarına izin verilmeli.
Kültürel	-bireysel temelde kültürel haklar tanınmalı.	-Kürtçe resmi dil olmalı. -Kolektif kültürel haklar tanınmalı.	-Bireysel temelde kültürel haklar tanınmalı. -Yerel özerklik tanınmalı. Yerel yönetimlere yetki

			devredilmeli.
Sosyal	-Bölgenin sosyal koşulları düzeltilmeli.	-Bölgenin sosyal koşulları düzeltilmeli.	-Bölge halkının sosyal koşulları iyileştirilmeli.
Ekonomik	-Bölgenin ekonomik koşulları iyileştirilmeli.	-Bölge halkının ekonomik koşulları, kendine özgü şartları dikkate alınarak, düzeltilmeli.	-Bölgesel kalkınma sağlanmalı.
Askeri	-Genel af mümkün değil. -Mevcut yasalar iyileştirilebilir.	-Karşılıklı olarak silahlar susturulmalı ve siyasi görüşmelere geçilmeli. -Genel af getirilsin. -PKK güçleri af edilsin, sosyal ve siyasi ortama katılımları sağlanmalı, gerekli yasal düzenlemeler yapılmalı. -PKK siyasallaşmasına olanak sağlanmalı.	-Operasyonlar durdurulmalı. -PKK saldırılarına son vermeli. -PKK silahlarını bırakmalı. Genel siyasi af gerekli.

Devlet birimleri hariç, DTP ile aydınlar açısından, sorunun temelinde, devletin Kürt varlığını inkâr ve asimilasyon politikası yatmaktadır. Yalnız her üç aktörde, insan hakları ihlalleri ile sosyo-ekonomik geri kalmışlığında soruna olumsuz yönde etki ettiğini kabul etmektedir. Ancak DTP'nin aksine, devlet birimleri ile aydınlar, özerklik ve self-determinasyon hakkının tanınmasına karşı çıkmaktadır. Aynı zamanda, devlet birimleri ile aydınlar, bireysel kültürel hakların anayasal güvence altına alınmasını ve anayasal vatandaşlık kavramının benimsenmesini istemektedirler. Taraflar, sosyal ve ekonomik koşulların iyileştirilmesi konusunda benzer görüşleri savunmaktadır. Yalnız PKK konusunda, her üç kesimde, birbirinden farklı yaklaşımlar sergilemektedir. Devlet birimleri, genel affa karşıdır. DTP, lider kadrosu dâhil, her PKK militanına genel affın getirilmesi taraftarıdır. Aydınlar ise, genel affı gerekli görürken, liderlerin af kapsamına alınmasına destek vermemektedir.³

Tablo 4: Devletin atması gereken adımlar

Faktörler	Çözüm Önerileri
Yapısal	-İnkâr ve asimilasyon politikası. -Bölgenin sosyo-ekonomik geri kalmışlığı ve insan hakları ihlalleri mevcuttur.
Siyasi	-Kürt hayatında siyasal çoğulculuk sağlanmalı. -Anayasal vatandaşlık kavramı kabul edilmeli.

³ Taraf gazetesinde çıkan haberlere göre, devlet yetkilileri, PKK lider kadrosu ile gizlice görüşmektedir. Bu görüşmeler, MİT Müsteşarı kanalıyla gerçekleştirilmektedir. Bu görüşmelerde, lider kadronun, hazırlanan pasaportların yardımıyla, diledikleri ülkelere sığınmaları, diğer militanların ise, önce Kuzey Irak'ta bulunan kampa getirilmeleri ve daha sonra Türkiye'de yeni yaşanmalarına başlamaları konusu ele alınmaktadır. DTP, bu görüşmelerden haberi olmadığını ifade etmiştir. Aslında baktığımızda bu görüşmeleri olumlu girişimler olarak görmek gerekmektedir.

Kültürel	-Bireysel kültürel haklar, anayasal güvence altına alınmalıdır.
Ekonomik	-Bölgenin özel koşulları dikkate alınarak, yeni kalkınma programları hazırlanmalı.
Sosyal	-Bölgenin sosyal yapısı iyileştirilmeli.
Askeri	-Çatışma ortamına son verilmeli. -PKK liderleri hariç, diğer militanlara af çıkarılabilir. Topluma kazandırmak için gerekli sosyal, ekonomik koşullar düzeltilmeli.

Sonuçta, hükümet, Kürt sorununun çözümü konusunda, Kürt halkının kendisini mağdur hisseden yaklaşımını, bölgenin sosyo-ekonomik geri kalmışlığını ve insan hakları ihlallerini dikkate alan politikalar üretmek zorundadır. Sadece PKK'yı zayıflatacak ve DTP'yi siyasi alanda etkisiz hale getirecek politikalar izlemekten vazgeçmelidir. Aksine Kürt siyasal hayatında çoğulculuğu sağlayarak, DTP ile PKK'nın tüm Kürt halkını temsil etmediğini göstermek zorundadır. Ancak bu sayede DTP'nin ayrımcı emeller güden politikalarının yumuşatılması konusunda rasyonel adımlar atmış olacaktır.

Bu amaçla, hükümet, anayasal vatandaşlık kavramını benimseyerek, bireysel temelde insan haklarını güvence altına alan yeni bir anayasa oluşturmak zorundadır. Bireysel kültürel hakların tanınması, Kürt varlığının ve kimliğinin geliştirilmesi yönünde atılacak en rasyonel adımı oluşturmaktadır. Bu bağlamda, aydınların önerdiği, CHP ile hükümetin atmayı düşündüğü siyasal ve kültürel tedbirler, bir an önce hayata geçirilmelidir. Eş zamanlı olarak, bölgenin sosyal ve ekonomik yapısı, eş zamanlı olarak, kendine has koşulları dikkate alınarak çözüme kavuşturulmalıdır. Genel af konusunda, aydınların görüşlerine itibar edilmesi gerekmekte ve silahlarını bırakması muhtemel militanların, normal yaşam koşullarına uyum sağlayabilmeleri için ciddi adımların atılması gerekmektedir. PKK'nın silahsızlandırılmadığı durumlarda, sorunu tümüyle çözmek mümkün görünmemektedir.